

Clipe și personalități istorice în gastroenterologia Republicii Moldova

Istoria dezvoltării gastroenterologiei și hepatologiei în Republica Moldova este una relativ lungă și se află în continuă ascensiune. Bolile hepatice și afecțiunile tractului digestiv au fost întotdeauna o problemă medicală și socială majoră în Republica Moldova.

Încă în anul 1886, dr. L.Sișinski în „Darea de seamă a medicilor spitalului de zemstvă”, menționează că „locul 2 după numărul de îmbolnăviri revine pe contul suferințelor gastrice și intestinale”.



Serviciul de gastroenterologie, parte a secției de terapie, există încă din anul 1870, când Spitalul Orașenesc din Chișinău a fost transformat în Spitalul Gubernial de Zemstvă, care a existat de aproximativ 100 de ani.

În anul 1945, instituția a primit o nouă denumire – Spitalul Clinic Republican (SCR), care a devenit baza clinică a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC). Începând cu anul 1977, după mutarea SCR într-o clădire nouă, a fost deschisă prima secție specializată de gastroenterologie cu 80 de paturi. Din 1991, această secție a fost divizată în două părți: gastroenterologie cu 40 de paturi și hepatologie cu 80 de paturi (actualmente 30 și 66 de paturi, respectiv).



Clădirea nouă a SCR, 1977

În anii '70-'80, au fost înființate secții specializate de gastrologie în cadrul Spitalului Clinic Orașenesc nr. 2 (actualul Spital Clinic Municipal „Sfântul Arhangel Mihail”), în Spitalul nr. 3 (actualmente Spitalul Clinic Municipal „Sfânta Treime”), iar ulterior în Spitalul Raional Orhei, precum și în alte instituții medicale din Republica Moldova.

Un rol fundamental în dezvoltarea gastroenterologiei naționale a fost jucat de Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC), care a fost înființat pe baza Institutului de Medicină nr. 1 din Leningrad, evacuat la Kislovodsk în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și ulterior, după război, transferat la Chișinău, împreună cu studenții și corpul didactic. Acest moment a marcat începutul cercetărilor științifice planificate în domeniul gastroenterologiei. Odată cu fondarea ISMC, a fost creată și Catedra de Medicină Internă Spitalicească, care este predecesorul actualei Discipline de Gastroenterologie din cadrul Departamentului de Medicină Internă al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (USMF „Nicolae Testemițanu”). De la fondare și până în prezent, baza clinică a Disciplinei este Spitalul Clinic Republican „Timofei Moșneaga”, iar începând cu anul 2011, s-a adăugat și Spitalul Ministerului Afacerilor Interne.



Echipele Catedrei de Medicină Internă și a secției de gastrologie, anul 1995

Pionerul gastroenterologiei din Republica Moldova a fost profesorul Nicolae Starostenco, un savant ilustru, un pedagog experimentat și un clinician valoros. Din 1951, s-a aflat în fruntea Catedrei de Terapie, iar din 1953 a fost numit în funcția de rector. Activitatea sa științifică a fost consacrată studierii maladiilor stomacului, intestinului și ficatului. Sub conducerea prof. Nicolae Starostenco, în Republica Moldova s-a format o școală de medici interniști iscusiți, printre care se numără viitorul medic șef al SCR, conferențiarul Timofei Moșneaga și șeful catedrei de terapie, profesorul Filip Ambros. Sub îndrumarea sa, au fost susținute 4 teze de doctor în

medicină: Anatol Botnari în anul 1963, Filip Ambros în 1969, Ina Culacova în 1959 și Timofei Moșneaga în anul 1968. Profesorul Starostenco a publicat circa 117 lucrări științifice, inclusiv 5 monografii, majoritatea dedicate patologiei organelor digestive.

În perioada postbelică, gastroenterologia și hepatologia au primit un nou impuls pentru dezvoltare sub conducerea profesorului Mihail Poliuhov. În 1952, a fost numit șef al Catedrei de Medicină Internă Spitalicească. Profesorul Poliuhov s-a distins prin inteligența sa deosebită și erudiția vastă. A fost un savant ilustru, un pedagog excelent și un clinician talentat. A publicat peste 60 de lucrări științifice consacrate patologiei tractului digestiv și rolului alimentației și educației fizice în menținerea sănătății omului. A pregătit o pleiadă de savanți în domeniul gastroenterologiei, printre care se numără viitorii șefi de catedră, profesori Vlada-Tatiana Dumbrava și Constantin Babiuc, precum și conferențieri ai catedrelor universitare. Îndrumați de profesorul Mihail Poliuhov, colaboratorii catedrei au studiat rolul apelor minerale din Republica Moldova, efectul nuciilor, importanța regimului dietetic și a fitoterapiei în bolile digestive. De asemenea, au fost susținute teze în domeniul bolilor gastrice, ale vezicii biliare și ficatului.

Ștafeta în dezvoltarea gastroenterologiei și hepatologiei în țara noastră a fost preluată de către profesorul Mihail Bocicarev, care a condus cu succes Catedra de Terapie nr. 4 a ISMC până în anul 1987. În această perioadă, în anul 1980, a fost organizată prima conferință de gastroenterologie din Republica Moldova, la care au participat savanți din diferite republici ale Uniunii Sovietice. Cu această ocazie, au fost editate în premieră materialele acestei conferințe, intitulată „Bolile ficatului și căilor biliare” („Болезни печени и желчевыводящих путей”, 1980, Chișinău. 122 pag.).

Oameni de știință locali au preluat ștafeta dezvoltării gastroenterologiei în Republica Moldova. Printre personalitățile ilustre ale medicinei naționale și ale gastroenterologiei în particular se numără oameni de știință străluciți, fondatori ai terapiei naționale, precum profesorul, Om Emerit Zinaida Anestiadi, profesorul Ion Țibîrnă, profesorul, Om Emerit Ivan Butorov, profesorul Constantin Babiuc, profesorul Grigore Bivol și profesorul, Om Emerit Vlada-Tatiana Dumbrava.

Profesorul Zinaida Anestiadi, cunoscută ca fondatoare a endocrinologiei naționale, a contribuit semnificativ și la dezvoltarea științei gastroenterologice în țara noastră. Sub îndrumarea și cu suportul profesorului Zinaida Anestiadi, au fost susținute 6 teze în domeniul gastroenterologiei și hepatologiei, inclusiv tezele de doctor habilitat în medicină ale prof. Vlada-Tatiana Dumbrava, cu titlul „Bolile cronice difuze ale ficatului și diabet zaharat”, în anul 1993, și ale șefului Laboratorului de Gastroenterologie, conf. Iulianna Lupașco, intitulată „Hepatitele cronice virale B și C la adulți: factorii de risc, particularitățile clinico-evolutive, hormonal-metabolice, imunologice și optimizarea metodelor de tratament”, în anul 2017.

Profesorul Grigore Bivol, fondatorul Medicinei de Familie în Republica Moldova, a contribuit mult la dezvoltarea gastroenterologiei în țară, a condus editarea primului ghid național pentru medicii de familie, intitulat „Îndrumarul Medicinei de Familie”, care conține 5 capitole dedicate bolilor gastrointestinale și hepatice. Profesorul G. Bivol a publicat peste 80 de lucrări științifice în țară și peste hotare, printre care sunt și 4 elaborări metodice consacrate alimentației în bolile digestive, diagnosticului și tratamentului afecțiunilor stomacului, esofagului și ficatului.

Unul dintre pilonii medicinei naționale a fost profesorul Constantin Babiuc, care a condus Catedra de Boli Interne nr. 1 în perioada 1987-2007. Contribuția sa s-a manifestat în numeroase aspecte ale învățământului medical. Profesorul Babiuc a participat activ la elaborarea materialelor didactice pentru studenții USMF „Nicolae Testemițanu”, pornind de la traducerea din limba rusă în limba română a manualului „Boli interne”, editat de F. Komarov, până la organizarea unei echipe de autori pentru elaborarea și publicarea primului manual local, intitulat „Boli interne”. Prima ediție a manualului „Medicina internă”, sub redacția profesorilor Constantin Babiuc și Vlada-Tatiana Dumbrava, a fost publicată în anul 2007 în două volume. Volumul II a abordat în detaliu bolile tractului gastro-intestinal și ale ficatului, oferind studenților și profesioniștilor din domeniul medical un ghid comprehensiv pe 412 pagini.

Profesorul Ion Țibîrnă a condus Catedra de Medicină Internă a USMF „Nicolae Testemițanu” începând cu anul 1988. Colectivul ghidat de prof. I. Țibîrnă a avut ca direcție prioritară în activitate studierea problemelor de diagnostic și tratament al bolilor stomacului și pancreasului. Activitatea sa științifico-practică este reflectată în 3 monografii și peste 250 de lucrări științifice publicate în diverse reviste de profil medical din țară și de peste hotare.

Profesorul Sergiu Matcovschi, șef al Departamentului de Medicină Internă, șef al Disciplinei de Medicină Internă - Sinteze Clinice, președinte al Seminarului Științific de profil Boli Interne, președinte al Comisiei Metodice Boli Interne, aduce o contribuție deosebită la dezvoltarea gastrologiei. Sub conducerea și suportul său consultativ, au fost susținute 2 teze de doctor habilitat în domeniul hepatologiei, autorii fiind profesorul Eugen Tcaciuc și conferențiarul universitar Angela Peltec, 2 teze de doctor în medicină, au fost publicate mai mult de 240 de articole, inclusiv 36 în domeniul gastroenterologiei.

Șef de Disciplina de Geriatrie și Medicină a Muncii, profesorul Nicolae Bodrug se deosebește prin cercetări științifice originale, mai puțin cunoscute: studiază și implementează în practica medicală metode originale de tratament al bolilor tractului digestiv și hepatice, folosind tehnici inovatoare, precum ozonoterapia. Profesorul Nicolae Bodrug a publicat 2 monografii interesante, intitulate „Eficacitatea terapiei cu ozon în medicină” și „Ulcerul duodenal: patogenia, diagnosticul, tratament”. De

asemenea, a elaborat 5 brevete de invenții în domeniul gastroenterologiei.

Unul dintre fondatorii semiologiei autohtone – fundamentul medicinei interne, profesorul Valeriu Istrati, se află în fruntea catedrei respective din anul 1998. Profesorul Valeriu Istrati se evidențiază prin cunoștințe complexe și vaste în diferite domenii ale medicinei interne, inclusiv în domeniul gastroenterologiei. A publicat 16 lucrări științifice și a fost mentorul a 3 teze de doctor în medicină, contribuind astfel la dezvoltarea cunoștințelor în domeniul gastroenterologiei.

Liderul incontestabil în dezvoltarea gastroenterologiei moderne în Republica Moldova a fost profesorul Vlada-Tatiana Dumbrava. Contribuția sa la dezvoltarea cercetării științifice în domeniul gastroenterologiei, precum și la implementarea acesteia în practica medicală nu poate fi supraestimată. Timp de aproape 30 de ani, începând din 1987 până în 2016, profesorul V. T. Dumbrava a condus Catedra și apoi Disciplina de Gastroenterologie, perioadă în care a creat o școală națională de gastroenterologie și hepatologie cu autoritate internațională. Sub îndrumarea și cu suportul profesorului V. T. Dumbrava, s-au format specialiști cu înaltă calificare: 6 doctori habilitați, dintre care autorii Aurel Penu (anul 1995), Ghenadie Curocichin (anul 2009), Svetlana Țurcan (anul 2013), care ulterior au devenit profesori în cadrul Almei Mater; 23 de doctori în medicină în domeniul gastroenterologiei și hepatologiei. În 1990, profesorul Vlada-Tatiana Dumbrava a fondat Laboratorul de Gastroenterologie și a devenit conducătorul științific și cercetătorul principal în numeroase proiecte științifice naționale și internaționale. În paralel cu aceasta, a contribuit semnificativ la crearea secției de hepatologie la SCR.



Vizita comună în secția de hepatologie, 2005 (prof. V. T. Dumbrava, șef. secție M. Cojuhari, medic P. Cerneatovici (prima șef. sec. gastrologie), colaboratori ai catedrei)

Din 1999, din inițiativa și sub conducerea prof. V.-T. Dumbrava, a luat ființă Asociația Medicală „Hepateg”, care a jucat un rol extrem de important în formarea medicilor din republică, precum și în reprezentarea gastroenterologiei naționale în asociațiile medicale internaționale, în dezvoltarea legăturilor cu specialiști din diferite țări. De-a lungul timpului, asociația a organizat 4 congrese de gastro-

enterologie și mai mult de 16 conferințe naționale cu participare internațională.

În perioada 1980-2012, în calitate de gastroenterolog principal al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, profesorul V.T. Dumbrava a condus cu succes elaborarea și implementarea în practică a standardelor de diagnostic și tratament, precum și a Protocolelor clinice naționale și Protocolelor pentru medicii de familie în domeniul bolilor gastrointestinale și hepatice. Datorită inițiativei doamnei profesor și colaborării cu alți profesori și specialiști, a fost posibilă implementarea în țara noastră, începând cu anul 1998, a tratamentului antiviral al bolnavilor cu hepatite cronice și ciroze hepatice virale de tip B, C și D.

Profesorul V. T. Dumbrava a acordat atenție deosebită pregătirii cadrelor și formării specialiștilor, a fost conducător în elaborarea programelor pentru instruirea continuă postuniversitară în secundariat clinic și ulterior în rezidențiat. Din anul 2012, Disciplina de Gastroenterologie a devenit un centru pentru educația medicală continuă în gastroenterologie și hepatologie pentru medicii gastroenterologi, interniști și medicii de familie.

Capacitatea de lucru incredibilă, entuziasmul și abilitatea de a organiza echipe de lucru fructuoase au condus la rezultate remarcabile care au fost apreciate prin decorații, precum ordinul *Gloria muncii* și medalia *Dimitrie Cantemir*.



Vizita comună în secția de gastroenterologie, 2015 (prof. S. Țurcan, conf. V. Botnari, conf. A. Sofronii, conf. A. Peltec, șef. secție R. Tanase, medic S. Bârca, medici și rezidenți)

Activitatea gastroenterologiei și hepatologiei moderne este imposibilă fără serviciile paraclinice de diagnostic. Un rol deosebit au jucat crearea și dezvoltarea endoscopiei (fondatorul endoscopiei naționale, conferențiarul Vasile Guțu), ecografiei (pionierii dr. hab. med. Aurel Penu, conf. Andrei Testemițanu). Gastroenterologia și hepatologia moderne nu pot exista fără chirurgie de nivel înalt. Mulți chirurghi de renume, precum profesorii Vasilii Pavliuc, Constantin Țibîrnă, Andrei Spînu, academicienii Gheorghe Ghidirim, Vladimir Cazacov, Eugen Guțu, Gheorghe Anghelici, au adus contribuții semnificative la dezvoltarea gastroenterologiei. Dar ar trebui să ne amintim în special de profesorul, acad. Vladimir Hotineanu care prin energia, entuziasmul și erudiția sa enciclopedică, cu suportul colegilor din România (prof. Irinel Popescu, prof. Vlad

Brașoveanu) și cu implicarea colectivelor de chirurgi, reanimatologi, transplantologi, hepatologi a reușit să implementeze transplantul de ficat în 2013.

Dezvoltarea hepatologiei în țara noastră a fost posibilă datorită colaborării strânse dintre specialiștii gastroenterologi-hepatologi și hepatologi-infecționiști. Această evoluție a început cu fondatorii hepatologiei infecțioase din Republica Moldova, profesorii Isac Drobinsky, Constantin Andriuța, Sava Țibuliak și a continuat cu celebrii oameni de știință, profesorii Victor Pinteș, Tiberiu Holban și Grigore Placinta.

În prezent, Disciplina de Gastroenterologie este organizatoarea și coordonatoarea Serviciului de Gastroenterologie și Hepatologie din Republica Moldova. Acest serviciu menține parteneriate strânse cu catedre și clinici de profil din străinătate, în special din România, unde conlucrează cu eminenți profesioniști, precum: prof. dr. Dan Lucian Dumitrașcu, prof. dr. Marcel Tanțău, conf. dr. Alina

Tanțău (Cluj-Napoca), prof. dr. Ioan Sporea, prof. dr. Roxana Șirli, prof. dr. Alina Popescu (Timișoara), prof. dr. Anca Trifan, prof. dr. Carol Stanciu (Iași), prof. dr. Liliana Simona Gheorghe, prof. dr. Cristian Gheorghe, prof. dr. Mircea Mihai Diculescu, prof. dr. Vlad Brașoveanu (București), prof. dr. Thomas Berg (Leipzig, Germania), prof. dr. Heiner Wedemeyer (Hanovra, Germania).

Începând din 2016 și până în prezent, Disciplina este condusă de către profesorul Eugen Tcaciuc. La inițiativa profesorului și cu sprijinul Disciplinei de Gastroenterologie a fost înființată Societatea de Gastroenterologie și Hepatologie din Republica Moldova, care este afiliată Societății Europene de Gastroenterologie și Hepatologie (United European Gastroenterology). Această inițiativă reflectă angajamentul nostru în promovarea cercetării științifice și a schimbului de cunoștințe în domeniul gastroenterologiei și hepatologiei, precum și în dezvoltarea colaborărilor internaționale și îmbunătățirea asistenței medicale pentru pacienții noștri.

Svetlana ȚURCAN¹, Eugen TCACIUC¹, Juliana LUPAȘCO²

¹Disciplina de Gastroenterologie, IP USMF Nicolae Testemițanu,

²Laboratorul de Gastroenterologie, IP USMF Nicolae Testemițanu

[https://doi.org/10.52556/2587-3873.2023.4\(97\).01](https://doi.org/10.52556/2587-3873.2023.4(97).01)



Echipei Disciplinei de Gastroenterologie, 2022